

Universitatea Babeş-Bolyai din Cluj-Napoca
Institutul de studii avansate în știință și tehnologie
Star-UBB

Teză de abilitare

*Assessing identity markers through material culture:
the Batavians in the Roman Empire*

Candidat:

Cercetător științific III Dr. Rada Maria Varga

Rezumat în Română

Batavii, cei mai importanți auxiliari ai Imperiului, *fortissimi* și *validissimi* ai lui Tacitus, sunt un subiect fascinant al istoriei provinciale și militare romane. Ei sosesc în provinciile dunărene și balcanice la sfârșitul secolului I și în timpul secolului al II-lea d.Hr. cu renumele de trupe de elită, cu abilități cunoscute și cu faimă. Și, deși reprezintă un puternic punct de interes pentru istoriografia modernă, istoria lor provincială trebuie încă dezvăluită și înțeleasă sub multe aspecte.

Teza de față se concentrează asupra prezenței acestei populații în Imperiul Roman, asupra amprentei lăsate asupra provinciilor în care au fost detașați și asupra identității lor prin prisma materialității. În ceea ce privește cadrul metodologic, materialitatea nu este o noutate. Unite în primul rând de angajamentul de a lua interpretarea riguros și multi-fațetat rolul lucrurilor în viața umană, cercetările circumscrise metodologiei materialității încearcă să (re)definiească relația dintre oameni și lucruri și să exploateze cultura materială la fel de intens ca pe cea scrisă, în stabilirea/investigarea identităților și a aculturației. Studii relativ recente ne-au arătat că teoriile mai puțin grandioase conduc la rezultate mai bune și mai bine focalizate, vorbind direct despre formarea identității așa cum apare ea în sursele din epoca romană. Unele dintre cele mai seminale se ocupă exact de identitatea batavă. Așadar, cadrele teoretice și metodologice ale unui demers ca al nostru există și nu trebuie restabilite, ci doar adaptate la realitățile provinciale, pe baza descoperirilor noastre. În timp ce "romanizarea" pare un concept puțin învechit, este foarte rezonabil (din punct de vedere științific) să luăm în considerare mișcarea obiectelor în jurul Imperiului și să încercăm să facem distincția între "local" și "global".

În prezent, principalul meu interes științific este legat de cercetările arheologice de la Războieni-Cetate și la înțelegerea materialității sitului în contextul mai larg al migrațiilor din cadrul Imperiului Roman. În acest context, merită menționat faptul că paginile de mai jos sunt rezultatul a ani de săpături arheologice și cercetări privind istoria și cultura materială a batavilor, precum și baza unor cercetări viitoare - unele în curs de desfășurare. Povestea batavilor este încă în curs de scriere. Arheologia și noile metode interdisciplinare continuă să scoată la iveală noi date și să deschidă posibilități pentru noi interpretări. Această carte este dedicată tuturor celor curioși să descopere un trecut străvechi, dar poate nu atât de îndepărtat.

În cazul specific de la Războieni, între unitatea batavă și *vicus* exista o relație simbiotică, în care prima facilita economia în creștere a așezării și se asigura că aceasta din urmă va satisface cerințele soldaților. Această relație a influențat practicile sociale (gătit, mâncat, băut) și de producție, ducând la un impuls economic care a permis *vicus*-ului să se autoaprovizioneze și să răspundă cu ușurință nevoilor soldaților. Concluziile pot conduce la două căi diferite: vasele neobișnuite, mai puțin susceptibile de a se regăsi în repertoriul local al provinciei, au fost de obicei importate, în timp ce producția locală a fost utilizată pentru fabricarea de vase grosiere și forme universale care nu necesitau competențe specializate. În cele din urmă, dezvoltarea industriei ceramicii a depășit și importurile și a început să producă vase și obiecte de ceramică întâlnite în lumea romană, cum ar fi *mortaria* sau *terra sigillata*. Deși aceste observații erau pur și simplu obiective, puse în context, ele comunică informații legate de viața socială și ritualică a *vicus*-ului.

Discuția despre "identitate" este, în parte, un demers speculativ în sine. Trebuie să fim întotdeauna conștienți de faptul că ceea ce astăzi considerăm că definește identitatea unui anumit grup ar putea să nu fi fost perceput ca atare de către grupul respectiv și că, uneori, aplicarea teoriilor sociologice ale construcției identitare la societățile antice, bazându-ne afirmațiile pe rămășițele culturii lor materiale, este dificilă și conduce la rezultate incomplete. Cu toate acestea, materialitatea a reunit o gamă foarte eclectică de abordări și persoane, toate interesate să găsească sisteme mai complexe și mai complete pentru a înțelege relația dintre oameni/societate și obiecte materiale. Ceea ce avem, în acest punct al cercetării noastre, sunt diaspore de obiecte, obiecte în mișcare, imitații, importuri, produse (aparent) conectate sau neconectate. Cultura materială este un agent activ în relația sa cu oamenii, mai degrabă decât o simplă reprezentare a semnificației (culturale) (doar). Schimbarea materialității înseamnă schimbarea oamenilor, sau schimbarea societății vine dintr-o schimbare (determinată de relocarea unui grup, de exemplu) și în cultura materială? Desigur, acceptarea acestor afirmații face ca toate interpretările să fie mai dificile, dar datoria noastră, a istoricilor, este să încercăm să rămânem cât mai loiali posibil adevărului surselor.

Prin această teză am propus o cercetare integrată a așezărilor provinciale de epocă romană, plasând onomastica în mijlocul unui set complex de date, făcând-o parte dintr-un model interpretativ revelator și relevant, care sperăm să fie benefic pentru toți istoricii interesați de istoria provincială.